

ВПЛИВ ЗОВНІШНЬОГО ФІНАНСУВАННЯ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

Д. І. Тюна,

*викладач кафедри міжнародної економіки
та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності,
Харківський національний економічний університет*

Завдяки зміні у світовому господарстві та модернізації внутрішньої структури країн, що розвиваються темпи їх економічного розвитку в останні три десятиліття прискорилися у порівнянні з тривалим періодом, що передував 80-м рр. XX ст. Це дозволило їм підвищити свою частку у світовому ВВП і в промисловому виробництві. З середини 80-х рр. почався процес структурної (галузевої та технологічної) перебудови економіки, що забезпечувало відносно високі темпи зростання продуктивності праці та доходів на душу населення.

Разом з тим у цей період повною мірою проявився суперечливий характер відтворювального процесу у країнах, що розвиваються, що відображав глибинні суперечності їх розвитку ринковим шляхом в умовах нерівноправного положення у світовому господарстві. Їх економічне зростання не було рівномірним і стійким: періоди прискорення чергувалися з періодами уповільнення і навіть відсутності зростання під впливом структурних і циклічних криз у розвиненій частині світового господарства. Інакше кажучи, інерційність економіки цих країн зменшилася, але її усталеність не зросла. Особливо важким для країн, що розвиваються виявився початок 80-х рр. – 90-і рр., коли відбувалося зниження виробництва і в Азії, і в Африці, і в Латинській Америці.

Зростаюча залученість у світове господарство гальмувала процес внутрішньогосподарської інтеграції країн, що розвиваються. У ряді з них

нерівномірність, властива ринковому розвитку, призвела до посилення соціальної та технологічної неоднорідності економіки, наростання міжгалузевих і межукладних диспропорцій відтворення.

Зовнішньоекономічні зв'язки країн, що розвиваються з промислово-фінансовими центрами світового господарства суперечливо впливають на процес накопичення. Питома вага зовнішніх джерел у загальній величині капіталовкладень в країнах, що розвиваються знижується, але в цілому норма накопичення в країнах, що розвиваються з 90-х рр. помітно зростає: з 14-16% до 25-27%. При цьому розширення меж накопичення відбувалося вкрай нерівномірно. Воно торкнулося головним чином країни з відносно розвиненим промисловим потенціалом і експортним сектором. У нижньому ешелоні країн, що розвиваються відзначалося вельми скромне зростання або повна відсутність такого.

За допомогою залучення зовнішніх ресурсів багато країн, що розвиваються намагалися компенсувати брак внутрішніх джерел накопичення, а також зняти перенапруження, пов'язане з порівняно низьким рівнем продуктивності праці, наявністю значних структурних диспропорцій в економіці, особливо на ринках інвестиційних і споживчих товарів. Це перенапруження виражалося в дезорганізації сфери обігу, наростанні інфляційних тенденцій навіть у країнах, економіка яких розвивалася у порівняно сприятливих умовах.

Після кризи зовнішньої заборгованості початку 80-х рр. реальні розміри припливу зовнішніх ресурсів у країни, що розвиваються збільшувалися. Якоюсь мірою це дозволило їм розширити внутрішні межі накопичення, так як приплив зовнішніх ресурсів служить не тільки доповненням до внутрішніх заощаджень, а й сприяє перетворенню грошового накопичення у реальне. Але, у кінцевому рахунку, використання іноземного капіталу у цих цілях призвело до

колосального загострення проблеми платоспроможності, породило і закріпило нові форми фінансової експлуатації країн, що розвиваються.

Залучення іноземного капіталу, роблячи можливим розширення меж накопичення, дозволило країнам, що розвиваються підвищити темпи свого економічного зростання і певною мірою ефективність суспільного виробництва. Це стосується в першу чергу країн, які змогли послабити тиск демографічного чинника, включитися в нову систему міжнародного поділу праці і почати освоєння досягнень технічного прогресу. При цьому економічне зростання в більшості країн, що розвиваються під впливом зовнішніх чинників накопичення набувало досить виражений капіталомісткий характер, а його темпи стали затухати.

Найважливіша причина затухання темпів економічного зростання і наростання труднощів у відтворювальному процесі країн, що розвиваються пов'язана з несприятливим впливом на них зовнішніх факторів, у першу чергу із загостренням проблеми реалізації продукції на світовому ринку. З усією очевидністю визначилася необхідність гнучкого поєднання ресурсної моделі розвитку, якої слідували більшість країн, що розвиваються протягом останніх понад двох десятиліть, з перебудовою розподільного механізму з метою підвищення рівня добробуту населення і зміцнення зв'язку між промисловістю та сільським господарством.

Суперечливий вплив зовнішнє фінансування робить і на головні напрями структурних (галузевих і технологічних) зрушень в економіці країн, що розвиваються, пов'язаних з економічним розвитком, розгортанням світового технічного і технологічного прогресу. Результати, досягнуті країнами, що розвиваються, очевидні: підвищилася частка промисловості у їх ВВП, зріс, рівень продуктивності праці, збільшилася частка зайнятих в сучасних секторах. Але в цілому процес створення сучасної технологічної бази носить поки осередковий характер.